

ських землях упродовж існування всіх національних владних режимів зберігалась одна система, яку автори цілком аргументовано характеризують як трирівневу вертикальну систему з внутрішньою, змішаною підсудністю та паралельним широким застосуванням надзвичайної військової юстиції. І, зрештою, останній, одинадцятий розділ, (автор к. ю. н., с. н. с. М. І. Сірий) надає читачам можливість з'ясувати характерні риси становлення судової влади у незалежній Україні.

Наукова цінність монографії «Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку» полягає, насамперед, у тому, що вона є першим у вітчизняній історико-правовій науці комплексним дослідженням проблеми. Практичне значення результатів і висновків роботи полягає в тому, що вони можуть бути використані для подальших досліджень загальнотеоретичних та історико-правових проблем розвитку судової системи України, вдосконалення вітчизняного процесуального законодавства. Дана монографія буде корисна як науковцям – фахівцям у сфері загальних проблем теорії та історії держави і права, окремих галузевих юридичних наук, так і практичним працівникам. Робота є у повному розумінні сучасним виданням. Вона підносить вітчизняну історико-правову науку на новий якісний рівень, а також є вагомим інтелектуальним внеском до європейської науки права. Її положення вже використовуються і обов'язково будуть використовуватися у подальшому при підготовці юристів у вищих навчальних закладах. Окрім того, книга безперечно становить інтерес для широкого кола читачів, що цікавляться історією вітчизняного права.

Л. М. МУДРИЄВСЬКА,
*кандидат філософських наук,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії держави і права,
конституційного права та державного управління
ДНУ ім. Олесь Гончара*

ДОСВІД РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ РАННІХ США КРІЗЬ ПРИЗМУ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ*

Досвід побудови демократичного, мультикультурного суспільства США завжди заслуговував на увагу країн, що тільки-но стали на шлях демократичних змін і перебувають у пошуках оптимальної моделі побудови нової держави. Цей досвід не буде на заваді й Україні, яка вже третє десятиріччя намагається створити стабільну державу. Але сліпе відтворення чужого надбання ніколи не давало бажаного результату. У цьому зв'язку вельми своєчасним і

* Рецензія на працю: Формування інститутів держави і права в США ранньої доби 1607–1775 рр. : Монографія / В. М. Калашников, В. М. Малишко; за ред. і з передмовою І. Б. Усенка. – К. : Логос, 2015. – 406 с.

корисним видається рецензоване монографічне видання, підготовлене на основі дисертаційних досліджень авторів книги, виконаних і захищених кілька років тому в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Дуже слушним видається зауваження авторів, що «не заперечуючи очевидного впливу американської демократії на розвиток сучасної цивілізації, треба зазначити, що інтерес до неї має бути суто практичним і визначатися прагненням врахувати тільки найкраще з історичного досвіду державного будівництва в Америці. Це беззаперечна умова аналізу процесу формування інститутів держави і права ранньої Америки. Лише реалістичний підхід до зазначеної проблеми сприятиме критичній оцінці тих від американської державно-правової дійсності, які у самих США зрозумілі пересічним громадянам, котрі вельми опосередковано беруть участь у справах управління суспільством і державою під час виборів депутатів і державних посадовців».

У монографії надано ретельний, повний аналіз існуючих зарубіжних і вітчизняних методологічних підходів до дослідження історії американського державотворення, при цьому автори підходили до цього питання критично (пропонуючи робити так й іншим дослідникам), розуміючи, що на становлення тієї чи іншої точки зору або наукової школи впливають і такі зовнішні фактори, як вплив політичної еліти США.

Також слід відзначити широку джерельну базу і нові історичні джерела, що введені в науковий обіг авторами. Сучасні дослідження, на жаль, страждають тим, що постійно використовуються одні і ті ж джерела. Монографія В. М. Калашникова і В. М. Малишка вигідно вирізняється на тлі досліджень історичного розвитку державно-правових інститутів Британської Америки, оскільки автори не тільки використали аутентичні історичні джерела, які збирали багато років, а й здійснили їх класифікацію. Це закладає додаткові підвалини до дослідження визначеної тематики не тільки з історичної точки зору, а й юридичної, передусім - історії права і державотворення (розділ 2, п. 1.1.). Цікавим для дослідників є висновок авторів щодо правового регулювання економічних, політичних і соціальних процесів у колоніальному суспільстві ранніх США. Вони відзначили такий важливий момент регулювання усіх процесів життєдіяльності суспільства, як одночасна дія на території США звичайних законів, правових звичаїв і канонічного права. Таке поєднання відіграло велику роль у формуванні правосвідомості громадян США і суспільної свідомості загалом.

Доволі цікавими є проаналізовані збірки описів соціальних відносин, урегульованих правом, які стосувалися особливостей організації праці рабів у володіннях плантаторів штатів Вірджинії, Джорджії та обох Каролін і великих землевласників центральних і північних колоній Британської Америки. З них випливало, що у центральному та північному регіонах ранніх США капіталістичний уклад розвивався швидше, ніж на американському Півдні. Тому закони про регламентацію примусової праці Півдня були буржуазними меншою мірою, ніж законодавство, розроблене в інших регіонах.

Про глибину і унікальність наданого наукового дослідження свідчить також поняттєво-термінологічний апарат, де відображена специфічність ста-

новлення правової системи США, різних галузей права, що регулювали найважливіші для економічного розвитку правовідносини.

Колонізація Сполучених Штатів – складний і довготривалий процес. На нього впливали як внутрішні, так зовнішньодержавні фактори. Науковий підхід авторів до з'ясування цих питань відрізняється раціональністю і об'єктивністю, коли історія не прикрашається для задоволення чийось уподобань, а відкрито висвітлює іноді доволі непривабливі моменти, без яких неможливо надати повну картину історичного розвитку країн і народів. Це стосується, насамперед, ролі у колонізації США піратства, яке існувало з благословіння королівської влади Великої Британії. А також безсоромного захоплення земель колоністами. розвитку рабства, соціальної диференціації населення (частина 2, розділ 1 4).

Заслуховує на увагу й авторській підхід до розгляду організації регіональної влади в Британській Америці не тільки з хронологічної точки зору, а й з територіальної, коли відображена специфіка різноманітних регіонів у становленні системи правового регулювання суспільних відносин. В становленні системи публічного управління значну роль відіграло і місцеве самоврядування, яке в більшості випадків відповідало приписам королівських хартії і традиціям метрополії.

Констатуючи викладене, треба відзначити, що автори монографії В. М. Калашников і В. М. Малишко розробили свій своєрідний, абсолютно самостійний підхід до вивчення історії колонізації і становлення системи управління США, який може надихнути сучасних дослідників в сфері історії права, історії державотворення на ретельне дослідження можливостей використання світових досягнень для проведення реформ у сучасній Україні.